

Päällekkäisyys ja AFO-ontologia Tulevaisuus? YSO + AFO → KOKO?

Jarmo Saarikko, Luke

Päivi Lipsanen, HULib

<https://wiki.metla.fi/display/AFO/>

Ongelmia kuvailussa

- Monen eri sanaston käyttö hidastaa sisällönkuvailua
- Esimerkiksi Jukuri:
  - YSA, AFO, AGROVOC, vapaat termit
  - Paikannimet, Organisaatiot, Lajinimet (ei vielä Fintosta)
- Finton API-leijuke tallennuslomakkeella nopeuttaa poimintaa
- Sanastojen päällekkäisyys taasen hidastaa – kummasta termi poimitaan, kun on sama?

- YSO tuntuu kasvavan jatkuvasti erikoissanastojen käsitteillä
- Miksi ei pystytä hyödyntämään olemassa olevia sanastoja?
- Tallennusohjeiden tarkistus / höllentäminen?
- Luottamus erikoissanastoihin ja niiden vakauteen?

AFO toimii YSO:n laajenuksena

- Aiemmin sanaston tavoitteena oli toimia ”itsenäisenä” sanastona, jolla voi yksin kuvailla kaikki erikoisalan aineistot
- Tällöin kaikki yleiset yläkäsitteet oli syytä olla mukana
- Finto on avannut aivan uusia mahdollisuuksia eri sanastojen yhteiskäytölle sisällönkuvailussa
- Erikoissanastojen uusi toimintamuoto voisi olla täydentää yleistä sanastoa erikoistermeillä, joita tarvitaan tieteellisten ja ammatillisten aineistojen sisällönkuvailussa
- Tällöin viittaukset yläkäsitteisiin ohjaavat yleiseen sanastoon
- Sama voisi toimia toisin päin, yleinen sanasto voisi viitata, että tämän käsitteen alakäsitteitä on tuossa erikoissanastossa tai suoraan näyttää ne sieltä

AFO:n laajennukset

- AFO:n suunnitelmissa on edelleen laajentaa se EnDic ympäristö- ja ilmastosanastoilla, jotka nyt ovat erillisenä palveluna Kielikoneen palvelussa
- AFOsta puuttuu edelleen runsaasti maatalous- ja metsäalan uutta ja vanhaa sanastoa (esim. Lexicon Forestale).
- AFOon halutaan lisätä tutkijoiden julkaisuissa esittämiä käsitteiden määritelmiä
- Lisätään tutkijoiden säännöllisesti käyttämiä käsitteitä, jotka puuttuvat AFOsta
- Käsitteiden linkitykset alan keskeisiin kansainvälisiin sanastoihin, esim. AGROVOC tai CAGS, joissa lisää käännöksiä termeille

AFO&YSO → AFO + YSO

- Mitä tapahtuu, kun YSO-yläkäsitteet poistetaan AFOsta?
  - Yläkäsitteen oma afo-tunniste poistuu
  - Viittaus ylätunnisteeseen ohjaa YSOoon
  - AFOon jää vain erikoistermejä --- ongelmallista, esim. eliölajit, osa tarvittavista on YSOssa, osa ei
- Käyttö toimii Fintossa, mutta monet lataavat edelleen erikoissanaston ja käyttävät sitä erillisenä termilistana (vanhanaikaisissa järjestelmissä – esim. SoleCris, EMC Documentum, ym. tutkimustietokannat Lukessa)
- Erillinen AFO-termien lista jää vajaaksi
  - Ratkaisu: ladataan kaksi sanastoa eli sekä AFO että YSO?

AFO + YSO → KOKO

(AFO-toimituskunnan näkemys)

- AFO toimii YSO:n laajenuksena, mutta AFO:n käsitteitä kuvataan jatkuvasti uusina käsitteinä YSA/YSO:oon
  - Uuden toimintatavan mukaan meidän pitää aina erikseen lähteä poistamaan termi AFO:sta, kunhan edes tieto tulee näistä meille asti
  - Tämän pitäisi toimia dynaamisemmin
- Suositellaan KOKO:n käyttöä sisällönkuvailussa ja Finton API-liittymissä erillisten sanastojen asemesta
- Miksei myös Fennica voisi siirtyä yhteisen KOKO:n käyttöön?

Yhteisen ontologian ja –editorin hyötyjä?

- Mikäli työstettävänä on yksi KOKO
  - Erikoisalojen käsiteryhmillä voisi olla omat toimituskuntansa (vrt. nykyiset erilliset erikoissanastot)?
  - Tarvittaessa käsite voidaan helposti siirtää erikoisalan käsiteryhmästä (AFO) yleisten käsitteiden ryhmään (YSO) ilman muuta editointityötä
  - Erikoisalan asiantuntijat/toimituskunnat voivat ripustaa oman alansa käsitteitä KOKO:oon ja liittää ne ryhmäänsä
  - Toimitustyö kohdistuisi koko ajan KOKO:oon eikä erillisiä erikoissanastoja olisi
  - Toisaalta asiakkaille päin KOKO:n ”käsiteryhmät” olisivat ladattavissa tiedostoina omiksi erikoissanastoikseen
    - miten yleiset yläkäsitteet käsitellään tässä tapauksessa?

AFO KOKOssa

- Silloin, kun muut kuin KAM-alojen ammattilaiset tekevät sisällönkuvailua
  - KOKOn käyttöä karsastetaan helposti sen vuoksi, että tarjolla olevien käsitteiden määrä on liian suuri
  - Esimerkiksi asiantuntijat henkilöprofiiliensa kuvailussa (jo AFO+YSO –lista aiheuttaa närästystä joillekin)
- Toisaalta käytössä olisi vain yksi suomenkielinen sanasto, josta löytyy kattavasti kaikki käsitteet
- Voisiko Finton työkalujen avulla rajoittaa selailua/poimintaa KOKOsta vain johonkin käsiteryhmään?
  - Korvaisi poiminnan erillisestä ontologiasta
- Lomake- ja käyttöliittymäsuunnittelulla voidaan karsia pitkien listojen näyttämistä ja helpottaa termien valintaa

Kiitos!

